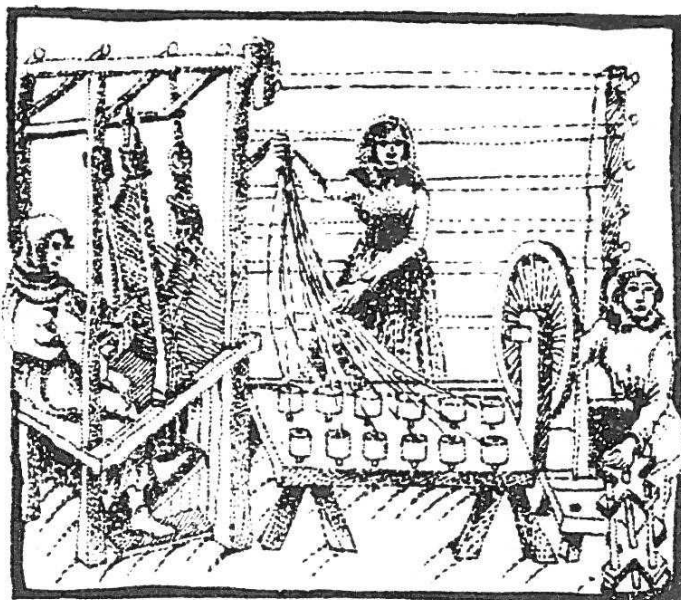

ZPRAVODAJ
TECHNICKÉHO
MUZEA V BRNĚ



3

1975

Pro muzejní pracovníky, odborný aktiv a spolupracující insti-
tuce vydává Technické muzeum v Brně.

TECHNICKÉ PAMÁTKY

Kuželovský mlýn v chodu

V tomto čtvrtletí byly ukončeny rekonstrukční práce na strojním zařízení větrného mlýna v Kuželově. Pod vedením odborných pracovníků Technického muzea byly zhotoveny a smontovány další části přesívacího mechanismu moučnice, byly uloženy mlecí kameny do pracovní polohy a byl vystředěn hnací hřídel běhounu. Po jedenáctileté přestávce byl 17. září ve 21 hodin mlýn poprvé opět uveden silou větru do chodu a krátkodobě byla přezkoušena funkce celého mlýnského složení.

Před otevřením mlýna pro veřejnost se musí ještě dokončit funkční zkoušky všech strojních mechanismů a musí být instalováno nutné zařízení pro bezpečnost návštěvníků. Předností kuželovského mlýna bude jeho provozuschopnost, takže návštěvníci této technické památky uvidí při příznivých větrných podmínkách mlýn v chodu.

Renovační práce v přilehlém stavení budou pokračovat ještě v roce 1976, kdy bude celý areál mlýna zpřístupněn a předán veřejnosti.

Archeologický výzkum středověkých vápenek pod Šumberou

kat. úz. Kanice, okres Brno-venkov

V měsíci srpnu proběhla další etapa výzkumu vápenických pecí podle plánu odborné činnosti Technického muzea v Brně. Výzkum se soustředil na plošný odkryv pece I a pece II ve východním objektu. V peci I byla zachycena kamenná kra vápencového kamene, kterého se užívalo jako suroviny pro výrobu vápna.

Byl vyčištěn jediný zachovalý tahový kanál uvedené pece a byla zachycena horizontální stratigrafie v jeho ústí. V poloze při stěně kanálu byl nalezen železný článek řetězu oválného tvaru. Objekt byl kresebně a fotograficky zdokumentován. Pec č. II byla ze tří čtvrtin vybrána a její okolí bylo upraveno tak, aby nedocházelo k zanášení objektu splachy. Hruď pece vydlabaná ze skalní lavice byla zpevněna překladem z několika kmenů, kamene, upěchované hlíny a byla zatravněna. Zatravněno bylo také okolí pece II a I na jihovýchodní přilehlé části. Tyto úpravy byly provedeny po komisionálním jednání se zástupci KSSPPOI v Brně. Zároveň byly objednány chemické přípravky pro petrifikaci podloží, která bude provedena podle povětrnostních podmínek buď ještě ve 4. čtvrtletí t.r. nebo počátkem příštího roku. Se zástupci Školního lesního závodu Křtiny bylo projednáno částečné odlesnění lokality podle potřeb vedení výzkumu a v souladu se zamýšlenou prezentací objektu pro širokou veřejnost.

Obnova Aeolových harf pro zámek v Bítově

Technické muzeum v Brně bylo v letošním roce požádáno Krajským střediskem státní památkové péče v Brně o spolupráci při obnově a rekonstrukci Aeolových harf, zdobících donedávna cimbuří zámku v Bítově u Znojma.

Podle historických pramenů se Aeolovy harfy vyskytovaly již u starověkých národů Asie a Egypta. U těchto harf se využívalo proudění vzduchu, jehož energie soustředěná do válcové trychtýřovitě se rozšiřující nádoby způsobovala bzučení uvnitř napnutých strun.

U harf instalovaných na zámku v Bítově bylo použito nového prvku - t.zv. průrazných jazýčků, jejichž původ je znám na sklonku 19. století. Tyto jazýčky jsou v různém počtu sestaveny na kovové destičce, která tvoří přepážku v nejslabším místě

průřezu trychtýřovité trouby. Harfy se natáčely samostatně proti proudu vzduchu pomocí plechového směrového kormidla nalletovaného na plášti trouby.

Obnova těchto harf bude zajišťována národním podnikem zabývajícím se výrobou hudebních nástrojů. Zejména sestavení určitého počtu jazýčků si po hudební stránce vyžádá odborný dohled.

Po skončení oprav Bítovského zámku zde bude nově instalováno 8 kusů těchto Aelových harf. Originál jednoho kusu harfy pocházející z období kolem r. 1920 bude zachován v Technickém muzeu v Brně.

V Ý S T A V Y A E X P O Z I C E

Výstava HISTORIE VLNAŘSKÉ VÝROBY NA BRNĚNSKU

Výstava, otevřená v Technickém muzeu 16. června, trvala přes období prázdnin a dovolených až do 18. září. Těšila se značné pozornosti návštěvníků, zejména z řad školní a studující mládeže v prvních týdnech měsíce září. Účelné a zajímavé pojetí výstavy dokládá skutečnost, že řada fotografií a panelů, včetně textů, bude po ukončení výstavy a jejich repríz převedena do správy učňovské školy v Brně. V návaznosti na učební osnovy bude uvedený materiál sloužit k názorné pedagogické činnosti při výchově učňovského dorostu.

Začátkem července 1975 byla výstava zahrnuta jako doplněk programu XX. kongresu Mezinárodní federace pletařských odborníků, který se konal v ČSSR. Organizační výbor tohoto kongresu vydal pro všechny účastníky kongresu samostatné upozornění o výstavě ve čtyřech jazycích. Řada zahraničních účastníků zhlédla v průběhu dvoudenního jednání naši výstavu a někteří z nich si pro odborné časopisy ve svých zemích pořídili fotografie vystavovaných předmětů a vyžádali si písemný materiál. Vhodné zařazení naší akce v souvislosti s konáním této významné světové akce je dobrým krokem k propagaci nejen textilního oddělení, ale celého našeho ústavu v odborných zahraničních kruzích, zejména v zemích socialistického tábora.

Během výstavy bylo zahájeno jednání s obchodní organizací vlnařského průmyslu Unitex Brno o reinstalaci výstavy v Domě vlny Unitexu Praha v listopadu tohoto roku. V současné době pokračují jednání a výstava se připravuje k převezení.

Výstava DESIGN V TVORBĚ PROSTŘEDÍ

Dne 30. září v 15 hodin se konala slavnostní vernisáž výstavy Design v tvorbě životního prostředí. Výstavu uspořádalo ministerstvo hutnictví a těžkého strojírenství ČSSR a Ústav technického rozvoje a informací v Praze spolu s Technickým muzeem v Brně. Na 100 exponátů znázorňuje výsledky činnosti v oblasti průmyslového designu v rezortu hutnictví a těžkého strojírenství zejména na úseku tvorby životního a pracovního prostředí. Výstava potrvá do 19. října 1975.

Stálé expozice Technického muzea

VODNÍ ENERGETIKA
PARNÍ ENERGETIKA
MECHANICKÁ HUDBA 19. STOLETÍ
KOVÁŘSTVÍ (v Těšanech)

PANORAMA, stereoskopické promítání barevných diapozitivů, uvedla ve III. čtvrtletí celkem 5 programů.

S B Í R K O T V O R N Á Č I N N O S T

V měsíci září byla dokončena renovace nejstaršího tramvajového vozu sbírkového fondu Technického muzea - vozu č. 6 koňské pouliční dráhy m. Brna.

Provoz na koňské pouliční dráze byl v Brně zahájen 17. srpna 1869. Od tohoto dne jezdilo 6 vozů koňky pravidelně na trati Pisárky - Královo Pole a jízda trvala 15 minut, což odpovídá průměrné rychlosti asi 16 km za hodinu. V období největšího rozmachu koňky v r. 1870 bylo přepraveno 783000 osob. Po r. 1870 nastává pokles počtu přepravovaných osob pro malý zájem veřejnosti, způsobený špatnými hospodářskými podmínkami a koncem r. 1881 koňka zaniká. Vozy jsou později upraveny a zařazeny do provozu parní tramvaje.

V měsíci září byl do sbírek Technického muzea získán tramvajový sněhový pluh "Krasin" z Dopravního podniku města Liberce. Vůz je uložen v depozitáři v Líšni a počítá se s jeho renovací.

Sbírkový fond oboru měřicí techniky a přesné mechaniky byl v poslední době obohacen o kolekci přístrojů z oboru zdravotnické techniky. Z laboratoří Vojenské nemocnice v Brně byla získána řada přístrojů, z nichž významné jsou zejména oční magnet, plamenný fotometr, rychlováhy, Pulfrichův fotometr a sada diagnostických a chirurgických nástrojů.

Sbírkový Technického muzea byly v poslední době rozšířeny o několik nových exponátů dokumentujících vývoj stavby letadel.

Z VAAZ byly získány dva trupy letounu konstruovaného ing. Romášem. Oba letouny jsou zcela shodné. Avšak jejich celokovová stavba dokládá dva zásadní konstrukční směry: starší TOM-8 má trup běžné konstrukce, tj. tvořený prostorovým nosníkem opatřeným karoserií pro kovový potah. Nový TOM-208 je skořepinové stavby, tzn. že trup je tvořen nosným potahem zachycujícím krut i ohyb. Oba exempláře jsou prozatím uloženy v depozitáři v Jaroslavicích.

Aeroklub Svazarmu v Medlánkách věnoval našemu ústavu dva bezmotorové letouny. Větroň VT-107 Luňák imatrikulační značky OK-0830 je jediným bezmotorovým letounem konstruovaným v ČSR speciálně pro akrobatické létání. Druhým exemplářem je typ VT-425 Šohaj, imatr. značky OK-5377. Oba letouny jsou prozatím deponovány v hangáru na letišti v Medlánkách do té doby, než bude rozhodnuto o jejich definitivním umístění v prostorách našeho ústavu.

Poněvadž historii moravské letecké výroby nelze dokumentovat komplexně jen autentickými letouny, jednak pro nedochování řady letounů, jednak pro nedostatek prostorů, ve kterých by byly in natura umístěny, přistoupili jsme k vytvoření dokumentační řady těchto letadel v modelech v měřítku 1:20. V měsíci září jsme pro náš ústav získali tři modely otrokovických letadel, a to Zlín Z-XII, Z-42 a Z-43.

Koncem září zasedal poradní sbor pro nákupy sbírkových předmětů, který schválil ke koupi do sbírek muzea celkem 26 návrhů připravených odbornými pracovníky. Z nejzajímavějších předmětů jsou to modely letounů Zlín Z-XII, Z-42 a Z-43, předměty k vybavení bytu kováře v kovárně v Těšanech, teodolity pro připravovanou expozici geodetických přístrojů, pyrometr a indikátor pro sbírku měřicí techniky, elektromotor pro fond energetické

kých strojů, bronzový odlitek sochy taviče od akad. sochaře K. Babraje pro expozici umělecké litiny, dále předměty z oboru optiky, vybavení domácnosti mechanickým zařízením a kancelářské techniky.

V písemné pozůstalosti hornických odborníků V. a J. Jičírských jsou zachovány též materiály o dolování měděné rudy v Štěpánově a jeho okolí. Jsou zde opisy zpráv o těžbě z let 1769-1773, dále nákres situace dolování v Boroveckém pohoří, kopie plánů důlních objektů v okolí Borovce a Švarce u Bystřice n. Pernštejnem a důlní mapa z roku 1884 objektů Th.ryt. von Offermenna na Borovecké hoře u Štěpánova.

V evidenci I. st. bylo ve 3. čtvrtletí zapsáno 156 nových sbírkových předmětů převážně z oborů kovárenství, slévárenství, zdravotní techniky, mechanizace domácnosti, letecké techniky, optiky, textilních strojů, kancelářské techniky, letectví a městské hromadné dopravy.
